

КОДЕКС за етично поведение на българските съдии

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

чл. 30 ЗСВ

Приет с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 34/24.10.2023 г., одобрен с решение на Пленума на ВСС по Протокол № 30/30.10.2023 г., изм. и доп. с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 46/10.12.2024 г., одобрен с решение на Пленума на ВСС по Протокол № 15/12.12.2024 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

РАБОТЕЩИТЕ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ СЪДИИ, водени от разбирането, че правилата за етично поведение на съдиите са важен фактор за:

- формиране на по-високо обществено доверие към съдебната система;
- защита правата на човека и утвърждаване върховенството на закона;
- предотвратяване на корупцията в системата на съдебната власт,

поемат като свой ангажимент към българското общество изискването да спазват и прилагат в професионалната си дейност и в личния си живот правилата за етично поведение, разписани с този кодекс.

Висшият съдебен съвет, като върховен административен и ръководен орган на съдебната власт в Република България, по предложение на Съдийската колегия, одобрява КОДЕКС ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ НА

БЪЛГАРСКИТЕ СЪДИИ. За прилагането на прогласените с него правила за поведение в служебната и извънслужебната дейност на съдиите основна отговорност носи Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет, която го приема със свое решение.

ПРИЛОЖНО ПОЛЕ

Кодексът за етично поведение е приложим към всички съдии, членовете на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет и инспекторите от Инспектората към Висшия съдебен съвет, които към датата на избора заемат длъжност съдия.

Кодексът препоръчва след освобождаване от длъжност съдиите, членовете на Съдийската колегия на ВСС и инспекторите от Инспектората към ВСС, заемали към датата на избора длъжност съдия, да спазват изискванията за почтеност, благоприличие, вежливост и

конфиденциалност и избягват действия, които могат да накърнят репутацията на съдебната власт.

ИЗТОЧНИЦИ

Кодексът е изготвен в съответствие с Конституцията на Република България, Закона за съдебната власт, препоръките на Комитета на министрите на Съвета на Европа за статута на съдии, прокурори и разследващи органи, Становище № 3/2001 на Консултативния съвет на европейските съдии, Принципите от Бангалор за поведение на съдиите от 2002 г., Основните принципи на ООН относно независимостта на съдебната власт (1985 г.), Международна асоциация на съдиите, „Универсална харта на съдиите“ (1997 г., актуализирана през 2017 г.); Международна адвокатска колегия, Минимални стандарти за съдебна независимост (1982 г.); Препоръка CM/Rec (2010)12 на Комитета на министрите на държавите-членки относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности; KCEC, „Магна харта на съдиите (2010 г.), Венецианска комисия, CDL-AD (2010)004, „Доклад за независимостта на съдебната система“, Част I: Независимостта на съдиите, както и всички други национални и международни актове, които регламентират дейността на съдиите в Република България.

Раздел I ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

Основните принципи установяват стандартите и очертават рамката за регулиране на поведението на съдиите във и извън службата, която изпълняват.

НЕЗАВИСИМОСТ

Независим по смисъла на Кодекса е този съдия, който при изпълнение на служебните си задължения се ръководи единствено от вътрешното си убеждение и закона, като не се поддава на натиск, заплахи, стимули, преки или косвени влияния от представители на която и да е друга власт – вътрешна или външна за съдебната система, от политически и икономически фактори, както и от други частноправни субекти.

БЕЗПРИСТРАСТНОСТ

Безпристрастен е този съдия, който прилага закона единствено въз основа на установените по делото факти и техния обективен анализ, като създава условия за равнопоставеност между страните и техните процесуални представители и избягва поведение, което може да се възприеме като привилегироване, предразположеност, предубеденост или предразсъдък, основан на раса, произход, етническа принадлежност, пол, възраст, сексуална ориентация, увреждания, религия, образование, убеждения, политическа

принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.

СПРАВЕДЛИВОСТ

Справедлив е този съдия, който в рамките на общите и абстрактни норми на закона отчита особеностите на всеки конкретен случай и го решава, като се основава на критерии, свързани с общочовешките ценности и ценностите на демократичната правна уредба. Гаранция за справедливостта в действията и актовете на съдията е прозрачността в неговата работа.

ПОЧТЕНОСТ

Почтеността съответства на общото изискване за честност. Почтен е този съдия, който винаги не само при изпълнение на служебните си задължения не мами и лъже, не приема материални или нематериални облаги, независимо от естеството им и техния източник, които могат да поставят под съмнение неговата независимост и безпристрастност. С поведението си в частния и в обществения живот съдията дава пример за висок морал и почтеност.

БЛАГОПРИЛИЧИЕ

Благоприличието е въздържане от всякакви действия, които биха могли да компрометират честта на съдията в професията и обществото.

ВЕЖЛИВОСТ И ТОЛЕРАНТНОСТ

Вежлив е този съдия, който чрез действията и актовете си винаги изразява уважението, което дължи на своите колеги, съдебните служители, гражданите, адвокатите, страните и останалите участници в процеса.

Толерантен е съдията, който е открит и търпелив за изслушване и възприемане на нови или различни аргументи, мнения и гледни точки.

КОМПЕТЕНТНОСТ И КВАЛИФИЦИРАНOST

Компетентен и квалифициран е добре подготвеният съдия, който познава нормативната уредба на Република България, правото на Европейския съюз и международното право, който е развил способности и умения за тяхното коректно прилагане и непрекъснато се усъвършенства. Компетентността и квалифицираността са предпоставка за надлежното изпълнение на задълженията на магистрата и за неговото професионално израстване.

КОНФИДЕНЦИАЛНОСТ

Конфиденциален е съдията, който е дискретен и пази като служебна тайна фактите или сведенията, станали му известни при или по повод изпълнение на служебните му задължения.

Раздел II

ПРАВИЛА ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ, ПРОИЗТИЧАЩИ ОТ ОСНОВИТЕ ПРИНЦИПИ

1. Правила за етично поведение, произтичащи от принципа на независимост

1.1. Съдията упражнява правомощията и взема решенията си единствено на основата на закона и вътрешното си убеждение.

1.2. Съдията не допуска и не се поддава на каквото и да е външно влияние, натиск, заплахи, пряка или косвена намеса в работата му, независимо от техния източник, повод или причина.

1.3. Сътрудничеството между съдиите при възникване на затруднения е важно за поддържане на професионалните стандарти. Същевременно при вземането на решения съдията е независим и не се влияе от мнението на своите колеги и не предприема действия, с които би накърнил тяхната независимост.

1.4. С действията и поведението си извън службата съдията следва да защитава и утвърждава в обществото представата за независимост на съдебната власт, като не се поддава на влияния – преки или косвени, от страна на която и да е друга власт – вътрешна или външна за съдебната система, от политически и икономически фактори, както и от други частноправни субекти.

1.5. При всеки опит за накърняване на неговата независимост съдията е длъжен да информира компетентните органи.

2. Правила за етично поведение, произтичащи от принципа за безпристрастност

2.1. Съдията не допуска предпочитание, предубеждение или предразсъдъци въз основа на раса, произход, етническа принадлежност, пол, възраст, сексуална ориентация, увреждания, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние както при изпълнение на служебните си задължения, така и извън службата.

2.2. Съдията следва да отстоява своята безпристрастност и в случаите на създадени в обществото силни настроения на симпатия или антипатия към участници във висящо пред него производство, като решава казуса единствено въз основа на фактите и закона.

2.3. Съдията не може да прави публични изявления или коментари по висящи пред него производства, чрез които да се ангажира за крайния изход на делото или с които да създаде впечатление за пристрастност и предубеденост. Извън съдебните заседания той не може да обсъжда такива производства пред страните, техните процесуални представители, други участници в тях или трети лица, освен в предвидените в закона случаи.

2.4. Съдията следва да се държи по начин, който не дава основание пряко или косвено за неговия отвод по конкретни случаи.

2.5. Съдията трябва да зачита правото на всички страни и техните процесуални представители да правят искания и възражения, да навеждат твърдения и да изразяват становища в рамките на съдебното производство, в което участват.

2.6. Съдията не дава консултации по правни въпроси представляващи дейности включени в адвокатската професия. Забраната за даване на консултации по правни въпроси не включва

коментари по правни въпроси с различен легитимен контекст, комуникацията с колеги, членове на семейството, научни и академични събития и в рамките на професионални организации.

3. Правила за етично поведение, произтичащи от принципа за справедливост

3.1. Съдията постановява решенията си само когато е убеден, че в рамките на закона те са справедливи за всички страни в производството. Той е особено внимателен при решаването на въпроси, свързани с достойнството, честта и свободите на гражданите.

3.2. В случаите, когато законът предоставя на съдията възможността да решава определени въпроси по преценка, водещо начало за него е изискването за справедливост.

3.3. Съдията следва да отговаря на оправданите правни очаквания на гражданите чрез ясно обосновани решения. Той изразява становището си чрез мотивите на съдебните си решения по разглежданите от него дела. Съдията може да излага пред обществеността мотивите за своите решения по дела, представляващи обществен интерес. Когато съдиите или техните решения са неоснователно критикувани, те получават институционална подкрепа от административния ръководител, професионалните организации и Съдийската колегия на ВСС включително по Механизма за действие на Съдийската колегия на ВСС в случаи на засягане на независимостта и/или опит за оказване на натиск върху съдиите и съда.

3.4. В рамките на закона, съдията гарантира публичност на действията и решенията си, като следи да не бъдат засегнати законните права и интереси на страните и участниците в производството.

4. Правила за поведение, произтичащи от принципа за почтеност

4.1. Поведението на съдията трябва да съответства на високите морални качества, които са критерий за заемане на съдийска длъжност. С личното си поведение и чувство за отговорност в служебната и извънслужебната си дейност съдията трябва да дава пример за висок морал и почтеност и да се стреми да въплъщава в професионалния и личния си живот идеите за честност и истина, които съдебната система отстоява.

4.2. Съдията не може да получава облага от трети лица, която основателно би се възприела като резултат от компромис с неговата честност и справедливост при изпълнение на професионалните му задължения.

4.3. В обществените и официалните си контакти съдията няма право да се възползва от служебното си положение или да използва правомощията си с цел извличане на лична облага. В частния си живот съдиите трябва да се държат почтено, по начин достоен за уважение.

4.4. При кариерното си израстване съдията не трябва да използва лични контакти (връзки, ходатайства) и да предприема действия, които уронват достойнството му.

5. Правила за поведение, произтичащи от принципа за благоприличие

5.1. Съдията трябва да избягва действия и постъпки, явяващи се в разрез с утвърдените в обществото разбирания за благоприличие.

5.2. Съдията трябва да приема лични ограничения, които биха могли да се възприемат като обременителни от обикновения гражданин, като би следвало да го прави свободно и доброволно, без принуда и неохота. Съдията трябва да се държи по начин, който съответства на достойнството на съдийската професия.

5.3. Съдията не доносници и не интригантства спрямо свои колеги и служители, а изразява открито позицията си. За целите на докладване на нарушения съдиите използват поверителни канали за сигнализиране в съответствие с правилата на Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения.

5.4. Съдията трябва да изисква от адвокатите и страните в производството пред съда да се въздържат от изразяване, чрез думи или поведение, на пристрастия или предразсъдъци с изключение на такива, които са от правно значение за даден въпрос в производството, както и да поддържа благоприличие в съдебната зала като недопуска прояви на неуважение.

6. Правила за поведение, произтичащи от принципа за вежливост и толерантност

6.1. Поведението на съдията в обществото трябва да се основава на добри обноски и добро държание. В обществените и служебни контакти, както и в личния си живот, той трябва да бъде учтив и любезен.

6.2. Съдията трябва да поддържа реда и достойнството на дебата във всички производства пред съда и да бъде търпелив, достоен и учтив към страните по делото, съдебните заседатели, свидетелите, адвокатите и останалите участници в процеса. Съдията изисква подобно поведение от всички участници в процеса.

6.3. Съдията трябва да се отнася с уважение към хората, като зачита техните права и свободи. Съдията не трябва да прави неуместни и обидни забележки по отношение на страни, адвокати и останалите участници в процеса, следва да избягва коментари, изрази, жестове или поведение, които разумно могат да се тълкуват като неучтиви или проява на безчувственост или неуважение.

6.4. Колегиалните отношения между съдиите и съдебните служители в съдебната система, независимо от мястото на служебната йерархия, трябва да се основават на взаимно уважение и толерантност чрез въздържане от всякакво поведение, което вреди на престижа на органите на съдебната власт.

7. Правила за поведение, произтичащи от принципа на компетентност и квалифицираност

7.1. Съдията следва да изпълнява служебните си задължения с предимство пред всяка друга дейност. Съдията може да осъществява

друга, позволена от закона, дейност само ако това не пречатства качествено и срочно правораздаване.

7.2. Съдията трябва да работи със старание и усърдие, така че да се справя с изискването за произнасяне на решенията в разумен срок.

7.3. Съдията трябва да се стреми към повишаване на професионалната си квалификация и подготовка и трябва да предприема необходимите мерки за поддържане и повишаване на своите познания, умения и лични качества за правилното изпълнение на правомощията си.

7.4. Съдията следва да се информира за съответните новости във вътрешното, европейското и международното право.

7.5. Съдията свободно упражнява дейности, които са извън неговите служебни задължения, включително онези, които са израз на неговите граждански права, освен в забранените от закона и настоящия Кодекс случаи и когато такива извънслужебни дейности са несъвместими с доверието към съдията, или с неговата безпристрастност или независимост, или с изискването той да бъде на разположение, за да разглежда с необходимото внимание и в разумен срок делата, които са му възложени за разглеждане.

8. Правила за поведение, произтичащи от принципа на конфиденциалност

8.1. Съдията не може да използва неправомерно информацията, станала му известна при осъществяване на неговите функции.

8.2. Съдията е длъжен да пази пълна дискретност и служебна тайна в социалното си общуване и частен живот относно фактите или сведенията, станали му известни при или по повод изпълнение на служебните му задължения.

8.3. Съдията, член на колегиален орган, следва да пази тайната на служебното съвещание.

8.4. Съдията може да обсъжда принципни правни проблеми, като е длъжен в такива случаи да запази в тайна конкретните факти по делата, като не разгласява сведения за личния живот на гражданите или такива, които увреждат интересите на лица или тяхната репутация.

8.5. Съдията няма право да изразява публично предварително становище по конкретни дела.

8.6. Съдията е свободен да изразява лично мнение в средствата за масова информация и социалните мрежи по въпроси, за които няма изрична законова забрана. При изразяване на лично мнение съдията е длъжен да се съобразява с принципите и правилата в този кодекс, като показва благоразумие, запазва достойнството на длъжността и отчита задължението си за сдържаност.

Раздел III СПЕЦИФИЧНИ ПРАВИЛА ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИ РЪКОВОДИТЕЛИ И ТЕХНИТЕ ЗАМЕСТНИЦИ

9.1. Съдията на ръководна длъжност се отнася към съдиите и съдебните служители с уважение и зачитане на личното им достойнство, без да допуска или създава впечатление за привилегироване.

9.2. Съдията на ръководна длъжност не се поддава на натиск и внушения от всякакъв характер, свързани с изпълнение на неговите правомощия.

9.3. Съдията на ръководна длъжност се грижи за организацията и дейността на съда, който ръководи, по начин, чрез който да бъдат постигнати най-добри резултати. Той осигурява и възможно най-добро сътрудничество с другите органи на съдебната власт и обществени служби при зачитане специфичната компетентност на всяка една от тях.

9.4. Съдията на ръководна длъжност полага усилия да бъде информиран за всичко, което се случва в съда, който ръководи, за да може да взема правилни управленски решения и поема отговорност. Той не толерира и своевременно пресича проявите на доносничество и интригантство.

9.5. Ако във връзка с извършване на своята работа или при изпълнение на служебните си задължения е узнал за престъпление от общ характер, извършено от съдия, той предприема съответните действия за подаване на сигнал по законоустановения за това ред.

9.6. Съдията на ръководна длъжност е основен гарант при утвърждаване на независимостта на съдиите при вземането на решения и при спазване принципа на случайното разпределение на делата.

9.7. Когато съдиите или техните решения са несправедливо критикувани, институционално задължение на съдията на ръководна длъжност е да изясни фактите, така че имиджът на авторитетната и независима съдебна система да бъде запазен в обществените дебати.

Раздел IV ГАРАНЦИИ ЗА СПАЗВАНЕТО НА ВЪВЕДЕНИТЕ С ТОЗИ КОДЕКС ЕТИЧНИ ПРАВИЛА ЗА ПОВЕДЕНИЕ

Основен гарант за съблюдаване и прилагане правилата на този кодекс са самите съдии чрез тяхната убеденост, съпричастност и доброволно приемане и прилагане на етичните правила за поведение.

Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет осъществява цялостен контрол по прилагането и спазването на Етичния кодекс и периодично предприема действия за обновяване и актуализиране на предвидените с него правила. Комисията по професионална етика към Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет и комисиите за

професионална етика към органите на съдебната власт осъществяват пряк и непосредствен контрол по прилагането и спазването на Кодекса. Професионалните сдружения на съдиите предприемат предвидените в уставите им действия при всеки констатиран случай на допуснато нарушение на настоящите етични правила за поведение.

Отношенията между съдебната власт и другите власти трябва да се основават на взаимно уважение, като всяка от тях признава ролята на останалите.

Обучението по етични въпроси изгражда култура на интегритет в съдебната система и се явява гарант за спазване на етичните правила за поведение. Участието в такива форми на обучение следва да бъде задължително за всеки съдия, независимо от неговата възраст и старшинство.

Съдиите имат свободата да формират и да се присъединяват към професионални организации, чиито цели са да се гарантира тяхната независимост, да се защитят професионалните им интересите и да се допринесе за върховенството на закона.

Раздел V ФОРМИРАНЕ И СТАТУТ НА КОМИСИИТЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ЕТИКА В ОРГАНИТЕ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Формирането, организацията и дейността на комисиите за професионална етика в съдилищата се уреждат с правила, приети от Съдийската колегия на ВСС.

§ 1. Кодексът за етично поведение на българските съдии се приема на основание чл. 30, ал. 2, т. 23 от ЗСВ с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 34/24.10.2023 г. и е одобрен с решение на Пленума на ВСС по Протокол № 30/30.10.2023 г.

§ 2. Кодексът за етично поведение на българските съдии се приема на основание чл. 30, ал. 2, т. 23 от ЗСВ с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 46/10.12.2024 г. и е одобрен с решение на Пленума на ВСС по Протокол № 15/12.12.2024 г.